

УДК 336.71:330.105

М.С. Сідолако, Міжнародний університет фінансів, м. Київ

БАНКІВСЬКІ РИЗИКИ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

Постановка проблеми. До цього часу поняття “ризик” остаточно не визначено. Одні дослідники визначають ризик як можливість того, що станеться щось небажане: крадіжка, крах фірми, поява нового конкурента, пошкодження, знищення, смерть та багато іншого. На думку інших, можливість особливо позитивних подій – це також ризик [7, с. 7-8].

Мета статті – висвітлення основних напрямків управління банківськими ризиками.

Виклад основного матеріалу. Ризики, пов’язані з банківською діяльністю, повинні банками визнаватися, відстежуватися і контролюватися. Найважливіша задача в цьому плані поставлена перед банківським наглядом. Завдання і функції банківського нагляду визначаються завданнями і функціями Національного банку України стосовно проведення єдиної державної політики в галузі грошового обігу, кредиту, зміцнення грошової одиниці, організації міжбанківських розрахунків, координації діяльності банківської системи в цілому. Незважаючи на те, що загальні цілі банківського нагляду – контроль за системним ризиком і зменшення неприйняттого індивідуального ризику – не змінилися, подальша еволюція ринкових відносин стимулює наглядові органи у всьому світі переглядати їхню методологію проведення нагляду. По-перше, численні ризики, які не так легко оцінити, несуть нові фінансові продукти та операції. По-друге, в багатьох країнах світу банківські групи часто беруть участь у діяльності, що виходить за межі традиційних повноважень банківського нагляду. Такі обставини обумовлюють запровадження інтегрованого підходу до регулювання діяльності банківських груп. По-третє, сучасні технології привели до значного зростання обсягу і швидкості банківських операцій. Тобто рівень ризиків у межах одного банку, ринку капіталів або фінансового сектора в цілому може різко змінитися за короткий період часу. По-четверте, банківські сектори регіональних економік все щільніше прив’язуються один з одним, що веде до “зараження” в рамках регіональних систем. Це є тим більше вразливим з огляду на розширення числа країн, які тільки недавно змінили свої законодавчі, наглядацькі і бухгалтерські системи відповідним чином для того, щоб брати більш активну участь у світових фінансових ринках. По-п’яте, розширення фінансових ринків збільшує ризики, притаманні операціям на цих ринках.

Якщо розглядати банківську діяльність в цілому, то найбільш значними видами ризиків є такі: кредитний ризик або ризик неповернення боргу; ризик неплатоспроможності суверенної держави і трансфертний ризик; 3-ринковий ризик. Одним із конкретних елементів ринкових ризиків є валютний ризик,

який поділяється на операційні, трансляційні (бухгалтерські) та економічні; процентний ризик, який включає в себе ризик переоцінки, ризик кривої прибутковості, базисний ризик та опціональність; ризик ліквідності; операційний ризик; правовий ризик; ризик репутації; ризик втрати депозитної бази.

Управління ризиком – це сукупність дій, спрямованих на підтримання такого рівня, що відповідає поставленим на даний момент цілям управління. Формально можна виділити дві основні цілі управління ризиком – підтримання ризику на рівні, не вищому від заданого, та мінімізація ризику при деяких заданих умовах.

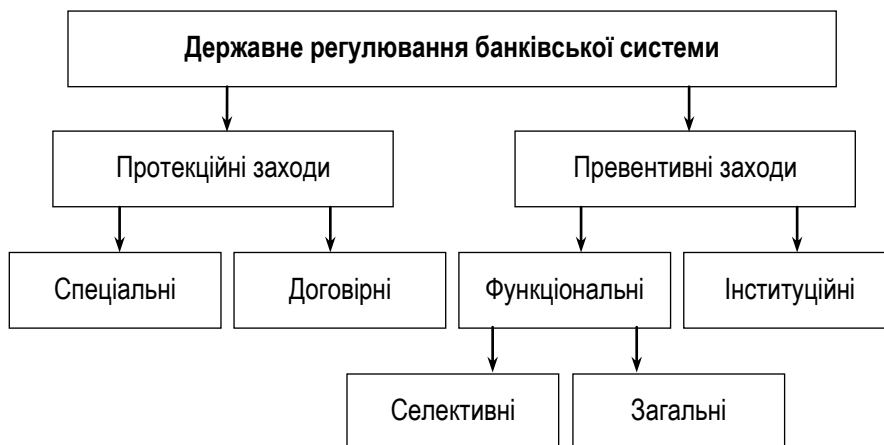
В основі системного підходу до управління ризиками лежать загальноновизнані принципи – Generally accepted risk principles (GARP) [1, с. 415].

При цьому процес управління банківськими ризиками складається з трьох основних етапів: перший – усвідомлення наявності ризиків, визначення причин їх виникнення та ризикових сфер; другий – обчислення величини ризиків за допомогою кількісних методів; третій – мінімізація ризиків шляхом використання відповідних методів.

Існуюче у світовому досвіді економічне регулювання банківських ризиків має в цілому посередній характер впливу і не допускає встановлення прямої заборони або лімітів для банків.

Слід виділити три основні групи економічних методів регулювання: нормативні, коли розміри обмежень або пільг, які вводяться, пов'язані з кількісними характеристиками операцій, що регулюються; корегуючі, яким притаманні гнучкість і оперативність, можливість стимулюючого впливу; податкові. Національний банк України найчастіше використовує нормативні та корегуючі методи, в той час як податкові методи – типові для фінансових органів.

В економічній літературі існують різноманітні критерії класифікації видів регулювання діяльності комерційних банків [4, 7]. Заслужують на увагу розробки з цього питання, які покладені в основу рис. 1.

Рис. 1. Види регулювання банківської діяльності

Кожен комерційний банк завжди, тим більше в умовах кризи банківської системи, зацікавлений у збереженні та розширенні своїх позицій на ринку банківських послуг. У наш час основною формою отримання доходу є кредитування.

Банки України при виконанні своїх функцій зацікавлені в стійкості та безперебійній роботі банківської системи в цілому. Однією з форм контролю за діяльністю комерційних банків є встановлення Національним банком України економічних нормативів, обов'язкових резервів та здійснення контролю за їх виконанням. Для виконання нормативів банки намагаються збільшити розмір капіталу, зменшити рівень кредитних ризиків, вимагаючи від своїх клієнтів надання різних форм забезпечення повернення кредитів, які передбачені.

Висновки. Стандарти управління ризиками набувають все більшого значення в міру того, як зростає складність фінансових інструментів і техніка оцінки ризиків. Більш того, вплив нових технологій на банківський ринок наполегливо вимагає від багатьох із банків здійснювати повсякденний моніторинг за портфелями операцій і швидко коректувати ступінь ризику з урахуванням ринкових потреб і інтересів клієнта. У цих умовах керівництву банку, інвесторам і, безумовно, банківському нагляду потрібна правдива інформація відносно ризикових позицій банку, при цьому вона повинна бути коректною, вичерпною і надаватися своєчасно. Банківський нагляд сприяє цьому процесу, заохочуючи і зміцнюючи продуману банківську політику і вимагаючи введення банками процедур, які забезпечують наявність такої інформації.

Список літератури

1. Банківський менеджмент: Навч. посібник / За ред. О.А. Кириченка. – К.: Знання-Прес, 2002. – 438 с.
2. Костюченко О.А. Банківське право: Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці: Навчальний посібник. – 2-ге видання. – К: АСК, 2001. – 569 с. (Економіка. Фінанси. Право).
3. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах. – К.: Видавництво Європейського університету, 2003. – 297 с.
4. Орлюк О.П. Банківська система України: правові засади організації. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 240 с.
5. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 325/2000 // www.gada.gov.ua.
6. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.99 // Урядовий кур'єр. – 22,23 травня, 1999.
7. Риск-менеджмент: Учебник / В.Н. Вяткин, И.В. Вяткин, В.А. Гамза, Ю.Ю. Екотернославский, Дж.Дж.Хэмптон; / Под.ред. И. Юргенса. – М.: Издательско-торговая корпорация “Дашков и Ко”, 2003. – 512 с.

Отримано 15.05.2007